

ONA TILI O'QITISHDA BAHOLASH: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR

Dinara Bekpolatova Ong'arbay qizi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika institutining

Turkiy tillar fakulteti talabasi

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7989652>

ARTICLE INFO

Received: 25th May 2023

Accepted: 30th May 2023

Online: 31th May 2023

KEY WORDS

Diagnostik, formativ va summativ baholash, konstruktiv fikr-mulohazalar, individual o'quv rejalari, madaniy va lingvistik kelib chiqishi.

ABSTRACT

Baholash ona tilini o'qitishda muhim rol o'ynaydi, bu o'qituvchilarga o'quvchilarning muvaffaqiyatini baholash, qo'shimcha e'tibor talab qiladigan sohalarni aniqlash va shunga mos ravishda maqsadli yordam ko'rsatish imkonini beradi. Ushbu maqolada biz ona tilini o'qitishda baholashning ahamiyatini, jumladan, o'qituvchilar uchun mavjud bo'lgan baholashning turli turlarini ko'rib chiqamiz.

Baholash - bu o'quvchilarning o'rganishi haqidagi ma'lumotlarni to'plash, tahlil qilish va sharhlash jarayoni, baholash esa bu o'rganishning qiymati yoki sifatini baholash jarayonidir. Ona tilini o'rgatishda baholash va baholash muhim ahamiyatga ega, chunki ular o'qituvchi va o'quvchilarga ularning taraqqiyoti va yaxshilash yo'nalishlari haqida qimmatli ma'lumot beradi. Baholash va baholash har qanday o'quv dasturining, shu jumladan ona tilini o'qitishning muhim tarkibiy qismidir. Ona tilini o'rgatish qiyin va murakkab vazifadir, chunki u o'quvchilarning ona tilida o'qitishni o'z ichiga oladi, bu ularning akademik, shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Ona tilini o'qitishda baholashning asosiy afzalliklaridan biri shundaki, u o'qituvchilarga har bir o'quvchining qobiliyatlari haqida batafsil tushuncha beradi. O'qituvchilar o'z o'quvchilarining kuchli va zaif tomonlarini aniqlash uchun bir qator baholash usullaridan, jumladan diagnostik, formativ va summativ baholashdan foydalanishlari mumkin. Diagnostik baholash o'qituvchilarga o'quvchilarning oldingi bilim va ko'nikmalarini aniqlashga yordam beradi, bu ularga tushunishdagi aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish uchun keyingi darslarni moslashtirishga imkon beradi. Formativ baholash darslar yoki bo'limlar davomida doimiy fikr-mulohazalarni ta'minlaydi, bu o'qituvchilarga o'quvchilarning muvaffaqiyati asosida o'z ta'lim strategiyalarini o'zgartirishga imkon beradi. Nihoyat, summativ baholash har bir talabaning yutuqlari haqida to'liq ma'lumot beruvchi bo'lim yoki kurs oxirida talabalarning o'zlashtirishini baholaydi.

O'qituvchilarga o'quvchilarning taraqqiyotini kuzatishda yordam berishdan tashqari, o'quvchilarning o'qishini qo'llab-quvvatlashda baholash muhim ahamiyatga ega. Muntazam baholash o'quvchilarga konstruktiv fikr-mulohazalarni beradi, bu ularga o'zlari ustun bo'lgan yoki keyingi rivojlanishga muhtoj bo'lgan sohalarni aniqlashga imkon beradi. O'qituvchilar,

shuningdek, har bir talabning ehtiyojlariga samarali javob beradigan individual o'quv rejalarini ishlab chiqish uchun baholash ma'lumotlaridan foydalanishlari mumkin.

Ona tilini o'qitishda baholashning maqsadga muvofiqligini aniqlashda asosiy e'tibor talabning madaniy va lingvistik kelib chiqishi hisoblanadi. Masalan, standartlashtirilgan baholashlar talabning tili va madaniy tajribasini to'g'ri aks ettirmasligi mumkin, bu esa noto'g'ri natijalarga olib keladi. O'qituvchilar o'quvchilarning til va madaniy tajribalarini aks ettirgan holda, ularning tushunishlarini to'g'ri baholashni ta'minlashi kerak.

Ona tilini o'qitishda baholash bilan bog'liq imkoniyatlardan biri o'quvchilarning qobiliyatlari va qiyinchiliklarini yanada to'liqroq tushunish qobiliyatidir. Baholashdan o'quvchilar ustun bo'lgan aniq sohalarni, shuningdek, qo'shimcha yordam talab qiladigan sohalarni aniqlash uchun foydalanish mumkin. Keyinchalik bu ma'lumotlardan o'quv amaliyotlarini xabardor qilish va o'quvchilarning malakasini oshirish uchun maqsadli yordam ko'rsatish uchun foydalanish mumkin.

Ona tilini o'qitishda baholashning yana bir imkoniyati - bu o'quvchilarning yutuqlari haqida fikr bildirish qobiliyatidir. Fikr-mulohazalar ta'lim natijalarini yaxshilash va o'quvchilarni takomillashtirishga intilishni davom ettirishga undashning muhim vositasidir. O'z vaqtida va konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etish o'quvchilarni o'z bilimlarini egallashga va o'z maqsadlariga erishish yo'lida ishlashga undashi mumkin.

Shu bilan birga, ona tilini o'qitishda baholash bilan bog'liq bir qancha muammolar ham mavjud. Eng katta muammolardan biri bu tegishli baholash vositalarining mavjudligi. Ko'pgina hollarda, bir tilda yaratilgan baholashlar boshqa tilda foydalanish uchun mos kelmasligi mumkin, bu esa o'qituvchilar uchun mavjud imkoniyatlarni cheklaydi.

Yana bir qiyinchilik o'quvchilarning madaniy va til xilma-xilligi va ularning o'rganishini baholashning murakkabligi bilan bog'liq. Ona tilini o'qitish turli tillarda yoki dialektlarda o'qitishni o'z ichiga oladi, bu esa turli baholash vositalari va strategiyalarini talab qilishi mumkin. Shuningdek, baholash jarayonida tarafkashlikka yo'l qo'ymaslik va tenglikni ta'minlash uchun turli xil o'quvchilarning madaniy va lingvistik kelib chiqishi hisobga olinishi kerak.

Xulosa qilib aytish mumkinki, baholash va baholash ona tilini o'qitishning muhim tarkibiy qismidir. Ular o'qituvchilarga o'z talabalarining qobiliyatlari haqida tushuncha beradi, ularga individual ehtiyojlarni qondirish uchun o'qitishni moslashtirishga imkon beradi va o'quvchilarning samarali o'rganishini qo'llab-quvvatlaydi. O'qituvchilar baholashni ishlab chiqishda har bir talabning tili va madaniy kelib chiqishiga mos kelishini ta'minlash uchun o'ylangan va mulohaza yuritishlari kerak.

Baholash ona tilini o'qitishning muhim tarkibiy qismlari bo'lib, o'qituvchilarga bir qator qiyinchiliklarga duch kelganda o'quvchilarning taraqqiyoti va rivojlanishini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. O'qituvchilar o'z o'quvchilarining ko'nikma va qobiliyatlarini to'g'ri aks ettiruvchi samarali baholash va baholashlarni yaratish uchun ushbu qiyinchiliklarni engib o'tishlari kerak. Ona tilini o'rgatishning murakkabligi hamda o'quvchilarning madaniy va til xilma-xilligini hisobga oladigan tegishli baholash vositalari va strategiyalarini ishlab chiqish ona tilini o'rgatish dasturlarining muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

References:

1. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi. Ona tili. Adabiyot. O'zbek tili (ta'lim boshqa tillarda olib boriladigan maktablar uchun). Toshkent. "Sharq" nashriyot-matbaa konserni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risidagi Qonuni". 2020-y 23-sentabr